

## **Terms and Conditions**

The Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept there Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Library

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

### Imprint:

Director: Mag. Renate Plöchl

Deputy director: Mag. Julian Sagmeister

Owner of medium: Oberösterreichische Landesbibliothek

Publisher: Oberösterreichische Landesbibliothek, 4021 Linz, Schillerplatz 2

### Contact:

Email: [landesbibliothek\(at\)ooe.gv.at](mailto:landesbibliothek(at)ooe.gv.at)

Telephone: +43(732) 7720-53100

# Dějiny Židů v Pardubicích.

Zpracoval  
prof. J. Sakař v Praze.

Hned při obnově Pardubic, r. 1507 ohněm spálených, znamenají se v místním obchodě a řemesle také Židé<sup>1)</sup>. Z těch asi nejstarší byl Žid Kapřík, maje grunt v dnešní ulici Arnoštově již po r. 1507 vedle podruhá Davida a mladšího „Žida v baště mezi branami“ při předměstí Malém<sup>2)</sup>. Před r. 1518 přibyl Abraham s ženou Dúbrou. Sirotkům odkázal r. 1518 300 kop míšeňských, hotových, dobrých i knihy, „Bibli celou, Chumeš dva, tři Megzer, Desatero Božích příkázání neb Seffertor Mahylla, Slichas, Joczeros a Sider pergamenový<sup>3)</sup>. K mladším usedlíkům (1519) náležel Achaz (?) z Vídně, Izák mečír a zvláště Chaim, dobře jako velkoobchodník ceněný. Z pardubských sousedů půjčil mu Jiřík Libánský 100 kop a když druhý jeho dlužník, Markvart Žid, kramář, prve v Pardubicích, potom ve Znojmě, zemřel, nic prý nenechav, chytali se dědicové Libánského r. 1534 Chaima, „ježto po něm (Markvartovi) některé věci bral<sup>4)</sup>. V cizině obchodoval Chaim hlavně s Janem Herwertsem z Augsburgu. Při své smrti (1541) dluhoval mu 212 zl. 18 gr. a 1 denár. Členové rodiny, Estera žena, syn Jakob a Izák zeť, muž Rachny (1534), smluvili se s Jakubem Buldsingarem, faktorem Jana Herwertse z Vratislavě, připovídajíce dāti prvou splátku 10 zl. při sv. Alžbětě o jarmarce ve Vratislavi<sup>5)</sup>. Starší styk s cizinou zůstal později zvláště v rodině Izákově. Žena jeho, Rachna, dluhovala r. 1556 Židům z polského Lublina a z Prostějova. Vrstevníky jejími v P. byli: Šalomún (1523), Majer (1523), Maňas (1532), Fuchs (1536), Jelen, Štastný a Šeps (1538)<sup>6)</sup>.

Přízeň pánů z Pernšteina, držitelů města P., bývala k Židům někdy vrtkavou. R. 1538 bránilo se Chaimovi Židu v živnosti hostinské i várece v městském pivovaru<sup>7)</sup>. Příznivější byly počátky vlády královské. Mezitím co vyháněli se z města Čeští bratři, přálo se žid. poddaným nejen volnosti náboženské, nýbrž i výhodného bytu. R. 1560 rozkazem arciknížete Ferdinanda stěhovati se musil do dvou neděl Jan Šterba z domku, jež koupil si dva roky předtím, na Malém předměstí. Grunt zabrán byl od Rachny Židovky prostředkem jejího zetě, Jelena Žida<sup>8)</sup>. R. 1561 pustila Rachna stateček Šterbovi znovu. Živností žid. nepřekáželo se však ani r. 1566, kdy jednalo se o jakéms Židu i v královské komoře, že vysmíval se lidem, klekajícím při klekání proti Turku<sup>9)</sup>. Částečnou výlukou Židů přinesla teprve resoluce královské komory z r. 1589. Na panství smělo žiti jen čtrnáct žid. rodin — však na půl míle od P.<sup>10)</sup>.

V prvních letech sedmnáctého věku pobytu Židův v městě se již nebránilo a v knize gruntovní byla zvláštní vložka pro zápisy, koupě a prodeje žid. domů<sup>11)</sup>. Jeden z nich, Isaiáše Žida na Malém předměstí, vedle Isáka Žida, prodali konšelé sami zase Faltynovi Židu r. 1618 za 130 kop míšeňských pro všelijaké zem-

# Geschichte der Juden in Pardubitz.

Bearbeitet von  
Prof. J. Sakař, Prag.

ské sbírky, defensi a jiné zaseděle daně, protože „Isaiáše Žida od drahně času při městě není a se najíti nedává“<sup>12)</sup>. Zato však již od delší doby využítkovali konšelé styku Židů s P. k ukládání mimořádného platu celního, obracejíce získaný peníz k lepšímu vychování purkmistrů a dvou servusů. Z toho dovolávali se Židé r. 1617 pomoci „celé obce žid. v Praze“. Tato žalovala zase u presidenta královské komory, „že by Pardubští nemírnými šacunký Židy k nim přicházející a přijíždějící pod titulem cla nad způsob jiných královských míst, na silnici ležících, jež své obzvláštní obdarování na to mají, obtěžovati jměli“. Hejtman zámecký, Sebestyan Reyšvický z Frayfeldu, vyšetřoval a konšelé se přiznávali, „že sic na vybrání takového cla žádného obzvláštního obdarování nemají, ale že již předkové jejich, poznávajíce potřebnost obce, platů takových nařídili pro vynahrazení podle velikosti a malosti nákladů, co by tak kterému štěstím přišlo“. K tomu odpověděla Královská komora v sobotu den památný Svaté Panny Kateřiny (25. listopadu) 1617 konečným rozhodnutím: „Protože jsou Židé JM. Císařské lidé glejtovní, aby z nařikání dalšího sjíti mohlo a tíž Židé mimo náležitosti takovým clem více obtěžování nebyli, poroučí se, aby (Pardubští) po dnešní den víceji týchž Židův jak domácích, tak ani přespolních nemírným clem a šacunkem neobtěžovali. Nicméně poněvadž Židé v královských městech při branách od osoby po bílém penízi a od koně po jednom krejcaru dávají, to se Pardubským na ten čas a do vůle JMC. povoluje, aby od nich vybírati a bráti mohli“<sup>13)</sup>. Že se úřad pardubský hned svého zvyku nespouštěl, žalovali Židé pražští u komory České znova, a ta zase již 13. prosince 1617 hejtmanovi vytýkala, že „konšelé poručení její z nedávno pomínutých dnův za hřbet kladou“.

Po šesti měsících začalo se vypravovati o pražské defenestraci, o počátku války stavův českých s císařem a na pardubské radnici přestalo se uvažovati o záповědi komorní na vybírání zvýšeného cla od osob žid. Teprve když na Bílé hoře zlomil se odpor Čechův a kníže Karel z Lichtenšteina uváděl v zemi nový tvrdý řád, žalovali „Židé, jak v městě Pardubicích tak i v jiných okolních městech přebývající“, svým Starším Židům v Praze, „kterak by (je) Páni purkmistr a rada téhož města Pardubic již od několika let pořád zběhlých nemírnými šacunký obtěžovali“. A Starší Židův v Praze odesílali zase 25. července 1622 novou supplikaci „vladaři domu Lichtenšteinského a místodržícímu JMC.“, ukazující, že „ačkoliv za panování slavné a svaté paměti císaře Mathyáše od JMC. Pánův rad Komory České bylo jest jim Pardubským několikrát dostatečně poručeno, — oni táž poručení sobě jako za hřbet položivši, od takových nemírných šacunkův že jsou neupustili, nýbrž čím